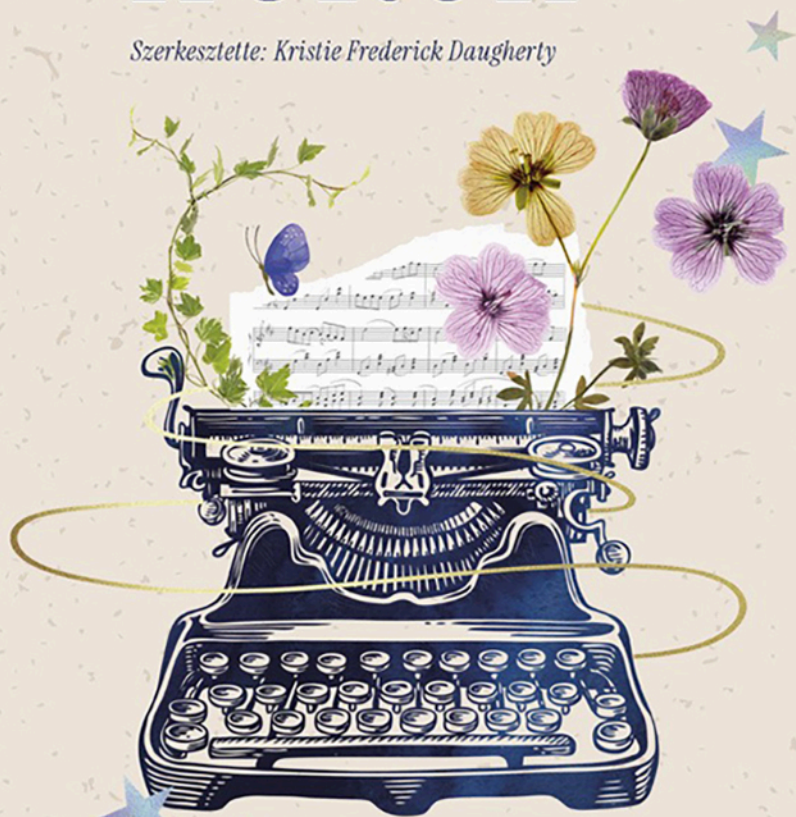

LÁTHATATLAN HÚROK

Szerkesztette: Kristie Frederick Daugherty

113 költő reagál
Taylor Swift
dalaira

LÁTHATATLAN HÚROK

★ 113 költő reagál
Taylor Swift
dalaira

Első kiadás
Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2026

Ezt a könyvet a nagyszüleimnek ajánlom:
nagyimnak, a néhai Ramona Marilyn „Sissie” Perkinsnek
(1932. június 16. – 2016. június 17.)
és a férjének, az én nagypapimnak, a néhai idősebb
Eddie J. Perkinsnek (1928. május 6. – 2024. augusztus 29.).

A gondolataimban még éltek.

Taylor Swift: „Marjorie”

Előszó

Sir Jonathan Bate

Az irodalomtudományok professzora, Arizona State University
Tudományos munkatárs, Oxford University

A STADION MEGTELIK. A várakozás és az izgalom szinte tapintható a levegőben. Amikor az énekes végül színpadra lép, mennydörgéssel felérő taps köszönti. Énekelni fog, talán szólóban, talán háttér-énekesekkel. A tánc sem marad el.

Valahogy így kezdődött a lírai költészet a nyugati világban több mint 2500 évvel ezelőtt. Az olimpiai játékokhoz éppúgy, mint más pánhellén fesztiválokhoz hozzátartozott egy ünnepelet költő, mondjuk Pindarosz vagy Bakkhülidész emlékezetes fellépése. Ilyenkor táncos kísérettel énekeltek ódákat hősookról, győztesekről és áldozatokról.

A költészet és a dalok között az emberek mindig is találtak kapcsolatot. Shakespeare darbjait zenés betétek egészítik ki... „Késlekedsz még? jöjj csak szépen, / Most csókolj meg, Százszorszépem, / Gyorsan száll az ifjúság.”¹ William Blake maga is énekelte a szövegeit: a *Jeruzsálemet* és *A tigrist*. A könyvek lapjaira szánt költészet

¹ Radnóti Miklós fordítása.

újra meg újra megidézi a zene szellemét, mint amikor John Keats ódát ír a csalóányhoz, vagy T. S. Eliot az *Átokföldjében* idézeteket hint el Richard Wagner epikus operájából, *A Nibelung gyűrűjéből*.

De nevezhetünk-e költőnek egy egyszerű dalszerzőt, akinek egyáltalán nem áll szándékában kiadni a szövegeit? Hát persze hogy nevezhetünk! A költészet a szójhagyományból emelkedett ki, és mindig visszatér az emberi hang ritmikájához. Sokan felhúzták a szemöldöküket, amikor Bob Dylan elnyerte az irodalmi Nobel-díjat, de a szövegei zsenialitásával és időtállóságával igenis rászolgált: „The times they are a’changin’” – változnak az idők. Dylan mindig érdekes szavakkal indult, és csak utána kereste meg a hozzájuk tartozó zenét. A Beatles esetében ez általában fordítva történt. *The Lyrics* című könyvében Paul McCartney azt mondja, egyetlenegyszer fordult elő, hogy előbb volt meg a szöveg. Még az olyan erős narratívával rendelkező balladák, mint az *Eleanor Rigby* is egy-egy akkordból nőtték ki magukat, nem pedig egy történetből.

Ebből a szempontból Taylor Swift közelebb áll Dylanhez, mint McCartney-hoz. Kamaszkora óta ír verseket. Szinte mindig a szavakból veszi az inspirációt. Leírja a szöveget, aztán alkotja meg hozzá a zenét, gyakran valaki másnak a közreműködésével. Mondhatjuk, hogy a vers megelőzi a dalt. 2022-ben, amikor Nashville-ben átvette az évtized dalszerző-előadójának járó díjat, arról is beszélt, milyen módszerrel komponál. A fejében minden dal három kategória – vagy hogy az irodalmi terminust használjuk: műfaj – valamelyikébe tartozik. Jópofa nevetek is adott nekik, ezek a lúdtoll, a töltőtoll és a csillámos zselés toll. Azt is hozzátette, hogy valójában nincs lúdtolla, bár állítólag volt, csak egyszer dührohámában összetörte.

A lúdtolldalokban „a szavak és a megfogalmazás is régies, miután Charlotte Brontë olvasása inspirált írásra, vagy megnéztem egy filmet, amiben mindenki fodros ingeket meg fűzőket hordott. Ha a szövegeim olyanok, mintha Emily Dickinson ükanyja írta volna őket, miközben csipkefüggönyt varrt, akkor a lúdtoll műfajban

írok.” Az általa említett példa az *Ivy* az *evermore*-ról, amiben egy költői kép szerint „érintésed, óról belépve, izzó ragyogást fakasztott”². A töltőtoldaloknak van a legjellegzetesebben swifti szövegük: modern történet vagy utalások egy költői csavarral. Néha fog egy hétköznapi kifejezést, és kifordítja a jelentését. Élénk színekkel igyekszik lefesteni egy helyzetet, nem feledkezik meg még a töredezett festékről sem az ajtófélfán, vagy a füstölő poráról a bakelit-lemezek polcán. Elhelyezi magát és a hallgatót a szobában, ahol az események történtek. A szeretet, a veszteség, minden. Erre a műfajra példa az *All Too Well*, benne egy emlékkel, amikor „körbetáncoltuk a konyhát a hűtő fényében”³.

Ami pedig a csillámos zselés tollas dalokat illeti, ezek „frivolok, fesztelenek, lendületesek”. A szövegükből süt, hogy „nem baj, ha nem veszik őket komolyan, mert ők sem veszik komolyan saját magukat”. Olyanok, mint a túlradóan lelkes „részeg lány a buliban”. Időről időre szükséges ellenszert jelentenek napjaink világának traumájával szemben. Egy ilyen dalt hallva táncra perdül az ember, és lerázza magáról a komolyságnak még a gondolatát is.

Ebben az önelemzésben a kötetben szereplő többtucatnyi kortárs költő jó pár számára is ismerős eszközzel találkozhat. Az alúzió eszközével rója le tiszteletét egykori költők (Swift esetében elsősorban Emily Dickinson) szavai előtt. Régi kliséket kelt új életre: az, hogy „fog egy hétköznapi kifejezést, és kifordítja a jelentését”, egy csavar a 18. századi angol költő, Alexander Pope a jó írásról szóló definícióján: „amire oly sűrűn gondoltak, de sosem fejezték ki ily jól”. A mindenki által megtapasztalt érzelmileg fűtött pillanatok megfogalmazása: az, hogy „elhelyezi magát és a hallgatót a szobában, ahol az események történtek”, ismét csak Pope szellemét idézi meg, az *Esszé a kritikáról*-ban arról beszél, hogy a sikeres költészet „igazságára könnyen rálelünk / Megmutatja nekünk képzetünk”.

² „in from the snow, your touch brought forth an incandescent glow”

³ „dancing round the kitchen in the refrigerator light”

Taylor Swift akkor lett countryénekesből igazán közismert sztár, amikor minden kamaszlánynak megmutatta a maga képzetét olyan keserű dalokban, mint a *Fearless* albumon szereplők. Hogy csak még egyszer idézzem Pope-ot, azt írta, hogy a költészet „a szellem vad, táncoló fényének” revelációja, amihez hasonló elképzeléseink támadhatnak, ha olyan szellemes riffeket hallunk, mint az, hogy „Tűsarkú rajta, tornacsuka rajtam / Ő pomponlány odalent, én a lelátón maradtam”⁴ (*You Belong with Me*). William Empson, a legnagyobb zseni mindazok közül, akik a lírával foglalkoztak a huszadik században, felhívta rá a figyelmet, hogy az ambiguitás – kétértelműség – kulcsfontosságú a költők eszközei között. Éppen ezt találjuk ebben a látszólag egyszerű kis rímpárban is: a dal előadója „a lelátón maradt” szó szerint (puszta nézője egy mérkőzésnek, miközben csinos riválisa a pompon rózsa a szurkolócsapattal) és képletesen is (egyelőre a fiúk világának periferiájára került).

A költői eszközök zökkenőmentesen kísérik végig a Swift-életmű minden korszakát, de a karantén idején készített albumok, a *folklore* és az *evermore* idején teljesedett ki, lett erettebb és mélyebb, amivel már más generációkhoz is szólni tudott (a két kisbetűs cím talán főhajtás e. e. cummings előtt).

Az irodalmi allúzió ennek a jele volt. A *The Lakes* ki is mondja, hogy a brit romantika elkötelezettje, amelynek William Wordsworth, a „tavi költő” volt az egyik vezető alakja. Ezzel új típusú költészetet hozott létre az önkifejezésre alapozva: „Vigyetek a tavakhoz, ahová a költők mentek meghalni... A windermere-i csúcsokon nagyokat lehet sírni.” A végén még egy szójátékot is elhelyezett, amiben az angol „my words worth”, azaz „a szavaim érteke” idézi meg Wordsworth nevét. Aki értéket talál Wordsworth szavaiban, és miként ő, pozitív érzelmi töltettel viszonyul a Windermere körüli hegyekhez az angliai Tóvidéken, az a költészet

⁴ „She wears high heels, I wear sneakers / She’s cheer captain, and I’m on the bleachers”

valódi szerelmese. Swift ekképp jellemzi az ebbe a kategóriába tartozó dalait: „olyanok, mint a kézzel írt, borítékba zárt vallomások”, márpedig ez akár a romantika definíciója is lehetne.

Az *Invisible String*, az egyik legjobb dal a *folklore* albumról, egy egyszerű, de emlékezetes metafora révén feltámasztja az „egymásnak lettünk teremtve” klasszikus gondolatát. Swift szerint „jó dolog volna hinni benne”⁵, miszerint létezik „egy láthatatlan húr / Ami összeköt veled”⁶. Ez nemcsak azért működik, mert pontos – az „összeköt” a tökéletes ige, amivel kifejezhetjük a szerelmesek közti köteléket –, de azért is, mert irodalmi előzmények húrját pengeti. Tudatosan, vagy sem (nem számít, melyik), három előzmény fonódik itt össze. A koncepció a tizenhetedik századi költő, John Donne csodálatos képét idézi, mely szerint a szerelmesek bár távol kerültek egymástól, lélekben mégis együtt vannak úgy, mint egy geometriatudós nyitott körzője (*Búcsúzás: megtiltva bánatot*). Aztán ott van a szándékosan visszafogott, egyben finoman ironikus megfogalmazás – „jó dolog volna” – Ernest Hemingway nagyszerű háborús szerelmi történetéből, *A nap is felkel*ből.

– Ó, Jake! – mondta Brett. – Milyen jól meglettünk volna mi egymással!

– Hát igen – mondtam. – Jó dolog volna ebben hinni.⁷

És ami a legfontosabb, van az a pillanat, amikor Mr. Rochester végül szerelmet vall Charlotte Brontë Jane Eyre-jének:

– Mert nekem néha az a furcsa érzésem támad – különösen, ha így együtt ülünk, mint most –, hogy a bal oldali bordáim alól egy darab zsinég indul ki, és az szorosan és kioldozhatatlanul

⁵ „just so pretty to think”

⁶ „invisible string / Tying you to me”

⁷ Déry Tibor fordítása.

össze van kötözve egy másik zsinogdarabbal, amely meg a maga bordájához nőtt.⁸

A *Jane Eyre* elején egy magányos, fiatal lány, aki kívülállóként tekint magára, egy ablakban ül, és olvas. Az irodalom nemzedékeken át kínált vigaszt az összetört szívű vagy egyszerűen a kamaszkor megpróbáltatásaival birkózó fiataloknak. Taylor Swift az ő hangjuk lett.

Mindig volt érzéke az irodalomhoz. Az első lemeze legkorábbi dalának címe *The Outside*, azaz „Odakint”. „Ez az egyik legelső dal, amit életemben írtam, és arról szól, amiért egyáltalán elkezdtem zenélni” – mondta egy interjújában. – „Tizenkét éves voltam, és teljesen kiközösítettek az iskolában.” A dal arról szól, hogy úgy lehet megbirkózni a kitaszítottság érzésével, ha az ember a saját útját járja. „Próbáltam a nem járt utat választani.”⁹ A mondat egyértelmű utalás az amerikai iskolák irodalomóráinak egyik klasszikusára, Robert Frost *A nem járt út* című versére.

Rőt fák közé két út vezetett (...)
S a ritkábban járt lett az enyém,
*A különbség ebben áll csupán.*¹⁰

A nem járt vagy ritkábban járt út képe visszaköszön az *Illicit Affairs* és a *Tis the Damn Season* című dalokban is a két keserédes albumon, a *folklore*-on és az *evermore*-on, amelyek a legkülönbözőbb életkorú zenehallgatók számára váltak a karantén zenéjévé. Taylor Swift számára valóban a dalszerzés jelentette a különbséget. Egyik stílusról a másikra térve, nem mindig ugyanazt a kitaposott utat követve, mint oly sok zenész, folyamatosan új közönséget talált, miközben megtartotta legelső hű rajongóit is.

⁸ Ruzitska Mária fordítása.

⁹ „I tried to take the road less traveled by”

¹⁰ Hárs Ernő fordítása.

Swift híres arról, hogy a Swiftie-k szívét fájdtja különféle rejtett üzenetekkel. Ilyen volt a dátum, amikor bejelentette a 2020-as meglepetésalbumának megjelenését: december 10. Ez Emily Dickinson születésnapja, akinek az egyik legismertebb, szerelmi háromszögről – Swift egyik örök témájáról – szóló verse így végződik:

*A harmat oda–
A reggel enyém–
Csak egy csillag maradt
A sok közül az égen fönt–
Sue – mindörökké!*

Taylor Swift nem árulta el, ez a vers inspirálta-e az *evermore* című dalát, de nincs felőle kétség, hogy a szöveg egyes részeinek igazán dickinsoni a hangulata. „A fény repedései”¹¹ és „a padló deszkáinak csikorgása”¹² megidézik a visszahúzódó tizenkilencedik századi New England-i zseni „ferde fény”-ét és klausztrófóbiáját. Dickinson napjaink más nagy dalszerzői számára is inspirációul szolgált, Paul Simon például hozzá írta a *For Emily, whenever I may find her* című dalát.

Azt a versszakot pedig, amely egy reménytelen szerelmes levelével kezdődik „a tűzhöz”, szinte akár maga Dickinson is írhatta volna.

Ennek a versszaknak az ereje nem kis részben abban rejlik, hogy csak félig hagyja el a rímeket a szabadvers kedvéért. Bár a legtöbb sor szabálytalan, és nem rímel, azért a „breath” és a „death” („lélegzet”, illetve „halál”) szavak csak összecengenek – márpedig ez a rímpár legalább olyan ősi, mint a költészet maga, ami mindig is a kifejező lélegzetről és a halál felismeréséről szólt, akár metaforikusan (egy kapcsolat vége), akár szó szerint (az elégiákban azokra emlékezünk, akiket elvesztettünk).

¹¹ „The cracks of light”

¹² „floors of a cabin creaking under my step”

A képzelet a maga útját járja az író tudatos munkájának határmezsgyéjén túl. Nem tudhatjuk, hogy amikor Swift összekötötte a lélegzetet a halállal, a *Fearlessen* szereplő *Love Storyt* inspiráló Shakespeare-darabot idézte-e fel. Rómeó így szól az utolsó színben: „Lehed mézét kiszívta a Halál.”¹³

A líra másik ősi formája a ballada: olyan vers, amely egy történetet mesél el. Az *Ének a vén tengerésztől* Samuel Taylor Coleridge-től és *A Holló* Edgar Allan Poe-tól két klasszikus példa a tizenkilencedik századi romantikus hagyományból, míg a *The Lonesome Death of Hattie Carroll* Dylantól egy modernebb, lenyűgöző erejű példa. Taylor Swift a dalaiban eddig került az olyasféle direkt politikai elköteleződést, amiből egy másik, több műfajban is alkotó előadónak, az egykori Dixie Chicksnek gondjai származtak. Swift Rebekah Harkness örököséről szóló, *The Last Great American Dynasty* című dalának nincsen olyan erős politikai éle, mint amikor Dylan ítélte el a faji alapú erőszakot a szegregáció idejében. Ez a ballada a felszínen örömet leli a különbségben („És összekapván szomszédjával / Ellopta a kutyáját, akit neonzöldre festett”¹⁴), és a bennfentesek még a szembetűnő költekezés fölötti öniróniát is értékelhetik. „Csodálatos érzés volt mindent tönkretenni”¹⁵ – éneklí Swift, amivel arra utal, hogy a saját szomszédai sem örültek a július 4-ei buli-liknak a Rhode Island-i házában, ami egykor Rebekah-é volt.

A felszín alatt azonban valóban ott rejtőzik egy üzenet Amerika kései kapitalizmusáról. Mint a dal elején megtudjuk, a középosztálybeli, elvált Rebekah Semple West nem a zenei tehetsége révén vált az egyik leggazdagabb amerikai nővé (bár az is igazán említésre méltó volt), hanem mert hozzáment a Standard Oilból származó vagyon örököséhez, William L. Harknesshez. Ezután bőkezű mecénása lett a művészeteknek a pénzzel, amit a huszadik században

¹³ Kosztolányi Dezső fordítása.

¹⁴ „And in a feud with her neighbor / She stole his dog and dyed it key lime green”

¹⁵ „I had a marvelous time ruining everything”

a gazdaságot beindító, azóta azonban a bolygót elpusztító fosszilis üzemanyagoknak köszönhetett.

Egy bizonyos szinten ebben a balladában Swift szembenéz a saját vagyonának paradoxonaival. Ő valóban a zenei tehetségével szerezte a pénzét, majd egyre nyilvánvalóbb lett, hogy maga is igazi filantróp, például az Eras-turné alatt rendszeresen adományozott élelmiszerbankoknak. Másfelől viszont az egész bolygón ünnepelt hírességként nem igazán utazhat máshogy, mint fosszilis üzemanyagra éhes magánrepülőgépekkel. Egyesek számára az alámerülés a *The Tortured Poets Department*-ben a politikai elköteleződés tagadásának tűnhet. Csakhogy ez a dilemma már önmagában is azt jelzi, mekkora becsben tartják. William Wordsworth maga is hasonló kritikák áradatával nézett szembe, amikor a Robespierre rémuralmát jellemző borzalmas erőszakot követően, aminek szemtanúja volt az 1790-es évek Párizsában, megtagadta a forradalom iránti elkötelezettségét, és az egyszerű nyelvezetű, hétköznapi emberek érzéseit megfogalmazó költészetnek szentelte magát. Ebben valódi demokratának bizonyult, és pontosan ezért él a költészete két évszázaddal a halála után is. Azt egyelőre nem tudhatjuk, mennyire lesznek időtállóak Taylor Swift dalai, de nem lehet felőle kétségünk, hogy szövegei inspirálóknak bizonyulnak, nem pusztán számtalan rajongója számára, de azoknak a költőknek is, akik lelkesen fogadták a felkérést, hogy járuljanak hozzá ehhez a különféle főhajtásokkal és átfazonírozásokkal teli antológiához.

Bevezető

Kristie Frederick Daugherty

A KEZDETEKTŐL SWIFTIE VAGYOK. Emlékszem, amikor először hallottam a fiatal Taylor Swift hangját, amint a *Teardrops on My Guitart* énekelte a lányom CD-lejátszójáról. Számos Swift-koncerten megfordultam az első önálló turnéjától, a *Fearless*től egészen az *Eras*-turné nashville-i és cincinnati állomásaiig.

A *Fearless*-turné első állomásán, az indianai Evansville-ben a sorok közti folyosók egyikének végénél ültem a lányommal, és egy ponton Swift megérintette a karomat, amikor visszafelé tartott a színpadra, miután a stadion végében kezdett bele az egyik dalba. Bár tudtam, hogy Swift szövegei időtállóak, arról fogalmam sem volt, hogy egy nap olyan énekes lesz belőle, akinek szavai rajongók százmillióit mozgatják meg világszerte. Azt pedig végképp elképzelni sem tudtam, hogy a szövegei és a műfaj, amiben én alkotok – a költészet – egy nap majd keresztezik egymás útját egy ilyen antológia formájában. Szeretném azt hinni, hogy a futó érintésünk Swifttel a Roberts Stadionban 2009. április 23-án ennek a kötetnek az előszele volt. Jó dolog volna, ha így lenne.

Nem pusztán Swiftie vagyok, de szenvedélyesen olvasok és írok kortárs verseket is. Így hát tudom – mint azt Sir Jonathan Bate is tárgyalja az előszóban –, milyen jól megtanította Swift a rajongóit

a figyelmes olvasásra. Sosem felejttem el a varázslatos érzést, amikor magasan ültem Leslie Wilhelmus barátommal az Eras-turné második estéjén a cincinnati Paycor Stadionban, és hatvanötezer Swiftie énekelte a negyvenhat dalból álló koncert minden egyes sorát. A rajongók felismerik a Swift gazdag repertoárját átszövő költői eszköztárat is. Megtanította a Swiftie-eket, hogyan olvassák a szövegeit kellő alaposággal, odafigyelve az összefüggésekre, a képekre és a hangokra. Megtanította őket úgy olvasni az irodalmat, mint a költők. A Swiftie-k órákon át beszélgetnek a dalokról a közösségi oldalakon, sőt az egyre gyakrabban meghirdetett Taylor Swift-órákon is. Stephanie Burt Taylor Swift világáról szóló kurzusa a Harvardon csak egy ezek közül.

A Swiftie-knek szeretetnyelvre is van, amit folyékonyan beszélek.

Így hát miközben azt néztem, hogyan jelenti be Taylor Swift az új albumát, a *The Tortured Poets Department*-et, egy kérdés fogalmazódott meg bennem: hogyan ragadhatja meg ezt a pillanatot egy kortárs költő? Lehetséges, hogy a költészet és a költők beszélgetésbe bocsátkozzanak Swifttel? Amint feltettem a kérdést, már meg is válaszoltam magamnak: ezt a célt szolgálná egy antológia, amiben költők reagálnak Taylor Swift dalaira anélkül, hogy idéznének a szövegekből. Így minden rajongó – hogy Shakespeare-t idézzem – „görbe úton lel ki egyenest”¹⁶, amikor figyelmesen olvasva a verseket felfedezi a mögöttük rejtőző dalokat.

Azonnal írtam a Pulitzer-díjas költőnek, Diane Seussnak. Swift-hez hasonlóan Seuss is olyan nő, akit bármi áron meg kell védnünk, mert ő mondja ki helyettünk a szavakat. Azt kérdeztem tőle, hogy írna-e egy verset az antológia számára, aztán figyeltem a Messengeren fel-felbukkanó, aztán újra eltűnedező három pöttyöt. Arra gondoltam, hogy ha Seuss igennel felel, akkor ez az antológia megvalósulhat. Végül megjelent az üzenet: „Igen. És itt egy lista azokról, akiket felkérhetsz. Megmondhatod nekik, hogy én is írok bele.”

¹⁶ Arany János fordítása.

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk neked,
ha egy igazán jó könyvet akarsz elolvasni!

Már rendelhető!
VESD BELE MAGAD MIHAMARABB!

MOST kiadói **KEDVEZMÉNNYEL** lehet a Tiéd
a kiadó mindkét webáruházában!

Megrendelem most a **KönyvSárkányon!**

Megrendelem most a **Könyvmolyképzőn!**

Köszönjük, hogy megrendeléssel
még több jó könyv megjelenését támogatod!

Diane Seussra gyakran támaszkodtam életemben. A legfrissebb verseskötete ott van a táskámban, hogy a szavait mindig a közelemben tudhassam. Amikor pedig 2022-ben először írtam közvetlenül Seussnak, hogy elmondjam, mennyire szeretem a verseit, azonnal válaszolt. Több mint egy órát beszélgettünk – ő pedig nagyvonalúan megosztotta velem a gondolatait a költészetről.

Bizonyos szempontból Swiftre is mindig számíthattam – minden új albuma bizonyította, hogy egyre komolyabb szövegíró lesz belőle. A *folklore* és az *evermore* után nem tudtam elképzelni, hogy Swift képes lehet magasabb színvonalon megírni a következő albumát. Az ilyesfajta gondolkodás azonban Swift esetében hasztalan, mert az ő albumai egyszerűen nem összehasonlíthatóak egymással. Ő nem pusztán új lemezt készít, ő újat alkot, dekonstruál és konstruál. A *The Tortured Poets Department*-ben olyan dalszerző mutatkozik meg, aki tökéletesen uralja a képességeit, és hihetetlenül lazán rak össze nagyon jó metaforákat. Swift megtestesíti Hélène Cixous híres szavait *A medúza nevetéséből*:

Minthogy az öröklétből érkezik elevenen, egy új történelem kezdetének, vagy inkább több, egymást keresztező történelembe történő átmenetnek vagyunk szemtanúi. A történelem szubjektumaként, a nő egy időben mindig több helyen van jelen. (...) A nőben összetalálkozik az összes nő történelme, saját történelme, a nemzeti és a nemzetközi történelem.¹⁷

Swift valóban elevenen érkezik újra meg újra, és olyan sorokat hint el, mint például: „Hallottátok a rejtett nárcisztikusságom / amit altruizmusnak álcázok, / mint valami képviselő”. Mindezt egy *popszámban*, és mindenki vele énekel, miközben a definíciókat guggalizza – az teljesen nyilvánvaló, hogy Swift bővíti a rajongói szókincsét. Az sem vitás, hogy Swift zseniálisan mozog az albumain

¹⁷ Kádár Krisztina fordítása.